

ontwikkelen ze zich ook in berk en ratelpopulier, aangezien vrouwtjes in vallen zijn gevangen die op deze bomen waren bevestigd (SPEIGHT 2003B).

Summary – Scarce. More common before 1950, no trend since. Open spots and shrubs in mature deciduous forest, often on nutrient-poor, sandy soil.

Ceriana vespiformis Kleine fopblaaskop

MR

Kleine *Ceriana* met kort, enigszins gedrongen achterlijf. Van *C. conopsoides* te onderscheiden aan formaat en het geheel gele schildje. Lengte 10-11 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van Zuidwest-Europa en Noord-Afrika tot in Turkije en het Midden-Oosten. De soort heeft een Mediterrane verspreiding. Op de twee Nederlandse exemplaren na zijn er geen vondsten ten noorden van de Alpen.

In Nederland zijn twee exemplaren gevangen: een mannetje bij Best (1978) en een vrouwtje bij Winterswijk (1980). Deze vondsten vallen ver buiten de bekende verspreiding van *C. vespiformis* en het lijkt onwaarschijnlijk dat deze Zuid-Europese soort zich in Nederland zou kunnen handhaven. Hoe de dieren in Nederland terechtgekomen zijn, is onduidelijk (REEMER & VAN AARTSEN 2000).

Het Nederlandse mannetje is van 24 juni, het vrouwtje van 26 juni. In Zuid-Europa is de soort van mei tot in november gevonden.

Ecologie

De Nederlandse exemplaren zijn gevangen bij populieren in vochtige loofbossen (REEMER & VAN AARTSEN 2000). Dit komt niet overeen met de biotopen waarin de soort in Zuid-Europa voorkomt: open, droge struikvegetaties en eikenbosjes. De vliegen zijn op zonnige plaatsen in open vegetatie te vinden, waar ze tot op circa een meter hoogte snel tussen

planten en struiken door vliegen; ze zijn vanwege hun grillige vlucht moeilijk van graafwespjes te onderscheiden. Ze bezoeken bloemen en rusten nu en dan op een blad of op de grond.

De larve is gevonden in een sapstroom op moerbeï (SACK 1932) en in rottende wortels van een levende smalbladige es (ROTHERAY ET AL. 2006).

Summary – Very rare. No apparent trends. Strongly threatened if considered indigenous. Two specimens: one from 1978 and one from 1980. Origin of specimens remains doubtful.

Chalcosyrphus Bladlopers

WR

Kleine tot grote vliegen (7-18 mm) met verdikte of opvallend gekleurde achterdijen. Evenals de gelijkende *Xylota*-soorten hebben ze geen middenknobbel op het gezicht. Het genus kent in Nederland twee verschijningsvormen: *C. nemorum* en *C. eunotus* met een relatief kort breed achterlijf, de drie andere soorten met een langer smaller achterlijf.

Taxonomie en determinatie

Chalcosyrphus-soorten zijn in het verleden vaak in andere genera geplaatst, zoals *Xylota* en *Brachypalpus*. De meeste auteurs volgen tegenwoordig de indeling van Hippen (1978), al houden sommigen er andere opvattingen op na (PECK 1988). Herkenning van de soorten levert geen problemen op, aangezien ze in alle tabellen worden genoemd. Verwarring is ontstaan nadat Thompson et al. (1982) het type-materiaal in de Linnaeuscollectie bekeken en een verwisseling constateerden bij *Chalcosyrphus femoratus* en *C. curvipes*. De daaruit voortvloeiende naamsverandering is in de Nederlandse literatuur nooit doorgevoerd, maar voor vergelijking met buitenlandse literatuur is dit wel van belang. Zie verder de soorttekst van *C. valgus*.

Verspreiding

Holarctisch en oriëntaals. In Europa komen negen soorten voor, waarvan er vijf in Nederland zijn waargenomen.

Ecologie

Alle *Chalcosyrphus*-soorten komen voor in bossen. De larven leven in dode stronken en stammen, meestal op vochtige plekken onder de schors.

Chalcosyrphus curvipes Grote rooddi-bladloper

WR

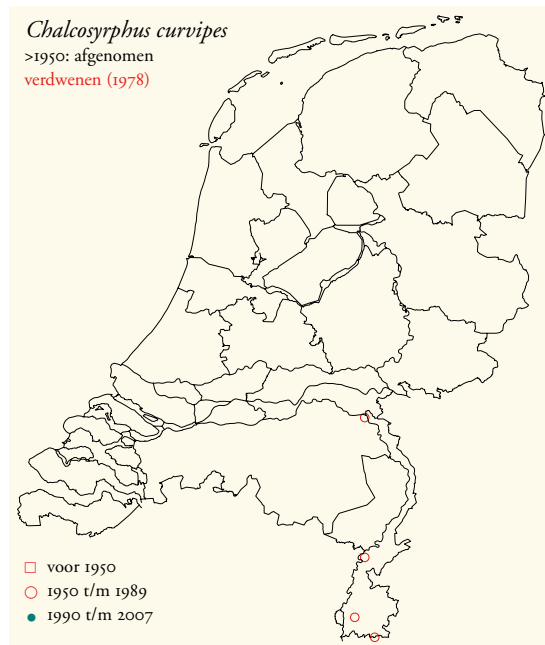
Grote *Chalcosyrphus* met lang zwart achterlijf en rode dijen. Lijkt op een *Xylota*. Hij kan alleen worden verward met *C. valgus*. Lengte 15-18 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië. In Europa zeldzaam, van Nederland en Polen tot in Midden-Frankrijk en Zwitserland. In België bekend van een waarneming uit de Hautes Fagnes (VERLINDEN 1991).

Van deze uit Nederland verdwenen soort zijn slechts vier waarnemingen van vier vindplaatsen bekend. De soort is voor het eerst in 1952 in Nederland waargenomen (GEURTS 1961) en voor het laatst in 1978. Alle waarnemingen komen uit Limburg of oostelijk Noord-Brabant, deels van dezelfde vindplaatsen als *C. valgus*.

Waarschijnlijk een generatie.

Ecologie

Over de biotoop op de Nederlandse vindplaatsen is niets bekend. Elders in Europa is *C. curvipes* een soort van eikenbossen met dood hout en dikke oude bomen (SPEIGHT 2001). *Chalcosyrphus curvipes* is een echte 'bladloper' op struiken in de ondergroei van bossen. Een enkele keer wordt de soort ook op boterbloemen waargenomen (SPEIGHT 2001). Mannetjes zijn territoriaal en 'nieuwsgierig': ze 'controleren' nieuwe objecten (fiets, tent) in hun territorium. Vrouwjes zitten in de buurt van vers omgezaagde bomen op bladeren of op de stromk zelf.

De larve is gevonden in rottend berkenhout (SPEIGHT 2003B).

Summary – Disappeared. Last recorded in 1978.

Chalcosyrphus eunotus Gestreepte molmzweefvlieg

WR

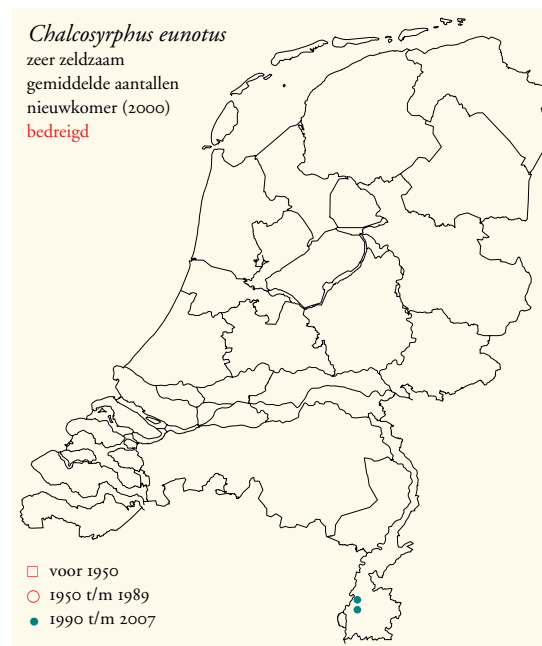
Middelgrote *Chalcosyrphus*, die sterk op *Brachypalpus* lijkt. *Chalcosyrphus eunotus* heeft een kort donker achterlijf met loodgrijze vlekken en geelbruine beharing, blauwachtige glans en duidelijke vlekken in de vleugel. Het vrouwtje kan worden verward met *Criorhina asilica*. Lengte 9-11 mm. *Chalcosyrphus eunotus* werd tot de revisie van Hippa (1978) tot het genus *Brachypalpus* gerekend.

Verspreiding en vliegtijd

Europees. Van Nederland en Noord-Duitsland tot Noord-Spanje en van Zuid-Engeland tot in de Kaukasus. In het hele areaal lokaal en in lage aantallen (RENEMA 2001).

Bekend van één gebied in Zuid-Limburg, waar hij in 2000 voor het eerst is gevangen (RENEMA 2001). Sindsdien is hij tot en met 2007 ieder jaar op deze vindplaats aangetroffen. In 2003 is de soort langs een tweede beekje in het zelfde gebied gevonden. Een generatie.

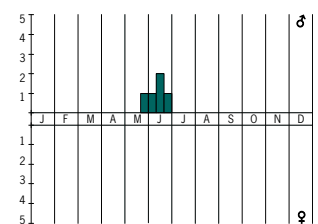

Ecologie

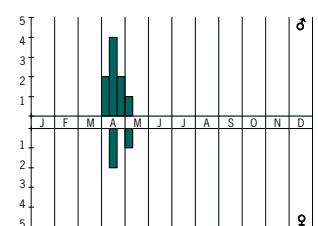
Zowel in ons land als elders in Europa in loofbossen met snelstromende beekjes met stroomversnellingen en met dood (loof)hout in het water. Mannetjes vliegen meestal in de buurt van een beek en zonnen af en toe op grote bladeren. Ze zijn territoriaal en jagen andere mannetjes weg. Vrouwjes vliegen meestal in de buurt van bomen en (grote) takken die in het water liggen.

De pop is beschreven door Maibach & Goeldlin (1992). Deze bevond zich in een container met zaagsel die gedeeltelijk in een beek was geplaatst. Vermoedelijk leven de larven in rottend hout dat in stromend water ligt.

Chalcosyrphus eunotus mannetje. Van deze zeldzame soort is recent voor het eerst een populatie in Nederland ontdekt.

Chalcosyrphus curvipes

Chalcosyrphus eunotus

Summary – Very rare. First recorded in 2000. Threatened. Only one population, in deciduous forest along fast-flowing streams with dead tree trunks and branches in the water. Males bask on sunlit leaves and defend territories near streams.

Chalcosyrphus nemorum
vrouwtje op vrouwelijk
wilgenkatje.

Chalcosyrphus nemorum Korte bladloper

WR

Kleine *Chalcosyrphus* met kort breed zwart achterlijf met twee paar rechthoekige, (grijs)gele tot oranje vlekken. Lengte 7-10 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa tot in Japan en Noord-Amerika. In Europa van Groot-Brittannië en Midden-Scandinavië tot in Spanje en Griekenland.

In Nederland algemeen in Zuid-Limburg, binnenland en

duingebied ten zuiden van het Noordzeekanaal. De oudste waarneming stamt van 1909. *Chalcosyrphus nemorum* kan op vindplaatsen erg talrijk zijn.

Twee generaties.

Ecologie

Vochtige loofbossen met een goed ontwikkelde ondergroei. Hij is daar vaak te vinden langs begroeide oevers van sloten, beken of vijvers in bossen.

Van alle *Xylota*-achtigen bezoekt *C. nemorum* het meest bloemen (onder andere boterbloem en fluitenkruid). Mannetjes verdedigen territoria vanaf bladeren en stammen op vochtige plekken, hierbij zitten ze meestal laag bij de grond (<40 cm) en zijn ze redelijk honkvast. De paring vindt op dezelfde plekken plaats in kop-kophouding.

De larven leven onder schors van dood hout dat gedeeltelijk in het water of op vochtige bosgrond ligt. Ze leven ook in natte boomholten in levende loofbomen, soms naaldbomen (HARTLEY 1961, J. VAN STEENIS 1990).

Summary – Fairly common. Less common before 1950, no trend since. Moist deciduous forest with well-developed understory, often along ditches, ponds and streams.

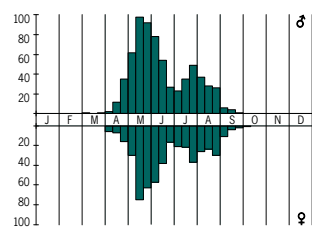
Chalcosyrphus piger Roodpuntbladloper

WR

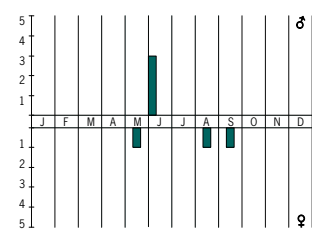
Middelgrote *Chalcosyrphus* met een lang achterlijf die lijkt op *Brachypalpoides lentus*. Hij verschilt van deze soort door de rode achterlijfspunt, dikkere dijen en kortere poten. Lengte 11-13 mm.

Verspreiding en vliegtijd

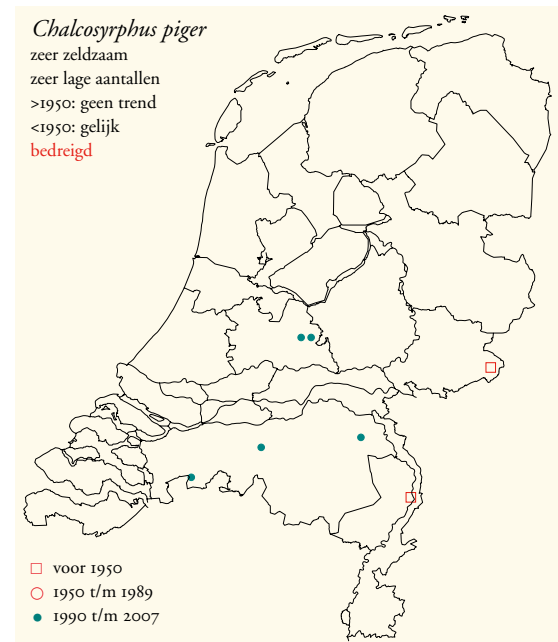
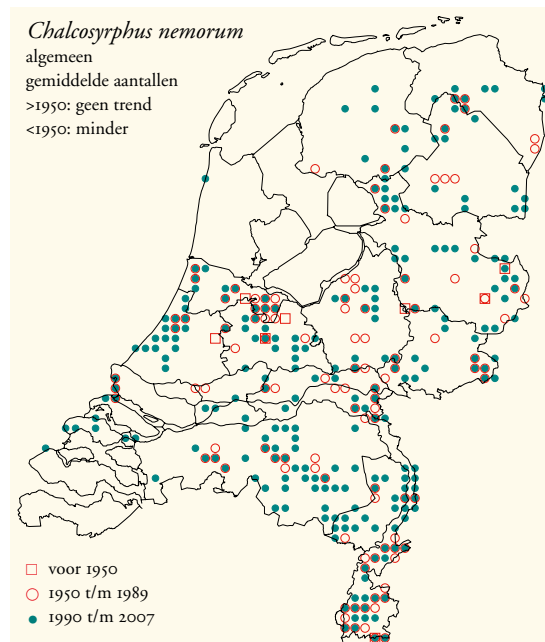
Holarctisch. Van West-Europa tot in Aziatisch Rusland en in Noord-Amerika. In Europa van Noord-Zweden tot de Pyreneeën en van Nederland en België tot in Rusland en berggebieden op de Balkan (VUJIĆ & MILANKOV 1999). In België vooral in de hogere delen.

Chalcosyrphus nemorum

Chalcosyrphus piger

Tot 2000 slechts bekend van twee exemplaren uit de negentiende eeuw (1892, Winterswijk GE en Venlo LI, zonder datum). In 2000 dook de soort weer op, net ten zuiden van Tilburg (NB). Sindsdien is hij weer op vijf plaatsen gevonden. Mogelijk twee generaties. In België vliegt de soort van half mei tot midden juni (VERLINDEN 1991), elders in Europa tot eind september (SPEIGHT 2001).

Ecologie

Vochtige sparrenbossen met een rijke ondergroei, waar de vliegen vaak op bladeren van bloeiende struiken zitten (onder andere braam, sporkehout) en soms bloemen bezoeken op open plekken (onder andere boterbloem en fluitenkruid). Ze worden ook op stapels omgezaagde dennenbomen gevonden (SPEIGHT 2001, TORP 1994). De larve is beschreven van vochtige rotte plekken achter de bast van den en spar (HEISS 1938, FERRIS 1870).

Summary – Very rare. Two specimens from 19th century, none from 20th, rediscovered in 2000. Since then found on several localities in moist spruce forest.

Chalcosyrphus valgus Kleine rooddijsbladloper

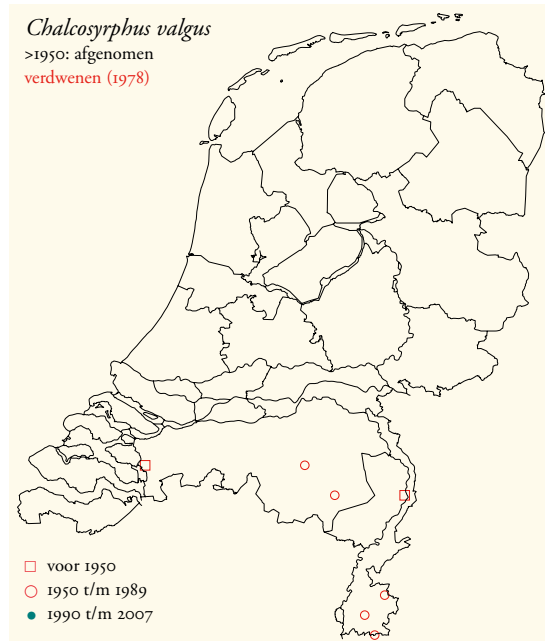
WR

Grote *Chalcosyrphus* met lang zwart achterlijf en rode dijen; lijkt qua habitus meer op *Xylota*. Het onderscheid met *C. curvipes* en de niet in Nederland voorkomende *C. rufipes* (LOEW, 1873) is moeilijk. Lengte 12–15 mm.

In de Europese literatuur is verwarring ontstaan over het gebruik van de naam *C. femoratus* (THOMPSON ET AL. 1982). Omdat de naam *C. femoratus* nu voor twee soorten is gebruikt hanteren we hier *C. valgus* voor wat tot nu toe als *C. femoratus* op de Nederlandse soortenlijst stond.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in China en Oost-Siberië. In Europa van Noord-Zweden tot in de Pyreneeën en

van Nederland tot in Rusland. Door verwarring met andere soorten is de precieze verspreiding onduidelijk. Verdwenen uit Nederland. Er zijn tien vondsten van voor 1980 in Zuid-Limburg en het zuidoosten van Noord-Brabant en een waarneming uit Bergen op Zoom (NB, 1900). De vindplaatsen zijn gedeeltelijk gelijk aan die van *C. curvipes*. De laatste vondst is gedaan in 1978. Vermoedelijk een generatie. In België waargenomen van begin mei tot begin augustus, net als in andere delen van Europa (SPEIGHT 2001, VERLINDEN 1991).

Ecologie

Over de biotoop op de Nederlandse vindplaatsen is niets bekend. De soort komt elders in Europa voor in oude naaldbossen met dood hout en een goed ontwikkelde ondergroei (SPEIGHT 2001, TORP 1994), in de Duitse deelstaat Nedersaksen ook in beekbegeleidende loofbossen met een sterk ontwikkelde ondergroei.

Chalcosyrphus valgus vliegt snel en laag over de grond. Vrouwjes zitten vaak op pas omgezaagde dennenstammen, mannetjes vooral op bladeren van struiken, veelal diep in de struik. Ze gebruiken ook boomstronken als uitkijkpunt en jagen insecten weg die in de buurt komen.

De larve is beschreven door Schmid & Moertelmaier (2007). Zij kweekten deze uit eieren die door een vrouwtje in gevangenschap waren gelegd in een mengsel van rottende houtresten van zilverspar, zwarte els en gewone esdoorn. Het is niet gelukt ze op te kweken tot volwassen dieren.

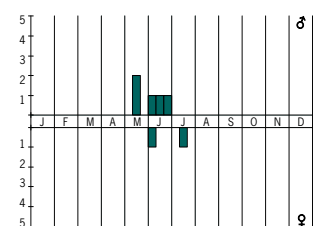
Summary – Disappeared. Ten records, last recorded in 1978. No habitat information available.

Chamaesyrphus Heidedwergen

WR

Zeer kleine tot kleine slanke vliegjes (4–6 mm) met gele vlekken of bandjes op het donkere achterlijf en met een kenmerkend bijlvormig derde antennelid. De staafvormige antenneborstel staat op de tophoek van het derde antennelid ingeplant. De ogen van het mannetje raken elkaar niet.

Chalcosyrphus valgus mannetje. Deze fraaie soort is helaas al tientallen jaren niet in Nederland gevonden.

Chalcosyrphus valgus